

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Економічна безпека підприємств сьогодні є однією з найважливіших умов для забезпечення нормального функціонування і розвитку всієї сфери підприємництва. Кризовий стан економіки вимагає консолідації зусиль науковців і практиків з метою теоретичного обґрунтування проблем безпеки, розробки та використання ефективних механізмів її забезпечення як необхідної умови здійснення економічних трансформацій і зміцнення української нації. Формування інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання передбачає використання аналітичного інструментарію діагностики фінансового стану.

Останніми роками питання діагностики фінансового стану підприємства знайшли відображення у працях таких вітчизняних науковців як: Т.Загорна, О.Гетьман, Г.Савицька, Т.Костенко, Л.Фролова, Т.Городня, М.Камлик та ін. Водночас варто зазначити, що окремі питання теоретико-прикладного характеру, пов'язані із реалізацією механізму діагностики фінансового стану на підприємствах залишаються дискусійними, а отже, набувають особливої актуальності у контексті транзитивної економіки України.

Становлення ринкової економіки в Україні, поява фінансових ринків, дефіцит фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи, як фінансовий аналіз і діагностика.

Особливістю формування ринкової економіки, крім посилення впливу жорсткої конкурентної боротьби, є зміни в технології виробництва, постійні нововведення в податковому законодавстві, зміни процентних ставок і курсів валют тощо. В цих умовах перед керівництвом підприємства виникає багато проблемних питань. Відповідь на них може дати діагностика фінансового стану, яка є одним із інструментів дослідження ринку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства, оптимізації та раціоналізації розподілу матеріальних і фінансових ресурсів.

Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства, що залежить від результатів його виробничої, комерційної і, передусім, фінансової діяльності. Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні високого рівня економічної безпеки підприємства.

Основна роль фінансової діагностики полягає у трьох ключових функціях, які вона виконує. До них відносять: функцію оцінки (визначення стану функціонування об'єкта управління); діагностичну (виявлення можливих змін стану об'єкта); пошукову (визначення можливих заходів покращення або відновлення стану суб'єкта управління). Визначені функції обумовлюють роль діагностики фінансового стану у господарській діяльності підприємства, яка:

- формує основу для прийняття обґрунтованих рішень з управління фінансовою діяльністю підприємства;
- дозволяє дослідити зміни в діяльності підприємства в результаті внутрішніх і зовнішніх впливів, визначення виду цих змін, процесу їх протікання;
- є інструментом виявлення і розпізнавання незадовільного фінансового стану підприємства за непрямыми ознаками;
- дає змогу виробити коректну фінансову політику, стратегію і тактику;
- надає можливість сформулювати висновки про фінансовий стан підприємства на дату завершення цього дослідження і на перспективу;
- дозволяє визначити можливі заходи покращення фінансового стану суб'єкта управління.

Діагностика фінансового стану є обов'язковою складовою фінансового менеджменту будь-якого підприємства. За умов трансформації економіки України в ринкову систему господарювання значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, оцінки ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості, а також пошук шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Особливого значення набуває об'єктивна оцінка потенційних можливостей збільшення прибутку підприємства.

Метою діагностики фінансового стану підприємства є оцінка динаміки розвитку підприємства, пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Відповідно, основними завданнями діагностики фінансового стану підприємства слід вважати:

- проведення дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- визначення ефективності використання майна підприємства, забезпеченості його власними оборотними активами;
- об'єктивна оцінка динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз ділової активності підприємства;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Діагностика фінансового стану підприємства передбачає систематичну й всебічну оцінку його діяльності з використанням різних методик аналізу. В свою чергу, методи фінансової діагностики – це комплекс науково-методичного інструментарію дослідження фінансового стану підприємства.

В економіці підприємства методи діагностики фінансового стану класифікують за різними класифікаційними ознаками. За ступенем обґрунтованості розрізняють неформалізовані та формалізовані методи діагностики фінансового стану.

Неформалізовані методи ґрунтуються на характеристиці аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. Ці методи відрізняються певним суб'єктивізмом, оскільки вони здебільшого засновані на інтуїтивному відчутті, досвіді та знаннях аналітика.

До формалізованих методів діагностики фінансового стану відносять ті, в основу яких покладено науково обґрунтовані і доведені аналітичні залежності. Ці методи є більш об'єктивними, а, відтак, і найчастіше використовуваними в практиці оцінки діяльності вітчизняних підприємств.

Механізм оцінки фінансового стану підприємства ґрунтується на проведенні чотирьох етапів аналізу, причому на кожному з них суб'єкт може отримати висновок щодо фінансового стану об'єкта аналізу.

Перший етап. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Сутність експрес-аналізу – відбір невеликої кількості показників і постійне відслідковування їх динаміки. Експрес-аналіз завершується висновком про доцільність подальшого поглибленого (детального) аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Другий етап. Стандартний аналіз фінансового стану підприємства. Вихідними даними для проведення стандартного аналізу є основна фінансова звітність підприємства (форми 1-3).

Третій етап. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства. Основним завданням діагностики банкрутства підприємств є оцінка результатів господарської діяльності за попередній та поточний роки, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на кінцеві показники роботи підприємства, та прийняття рішення про визначення підприємства платоспроможним (неплатоспроможним).

Четвертий етап. Визначення інтегрального показника фінансового стану підприємства та порівняння його з аналогічними показниками конкурентів в галузі.

Таким чином, можемо дійти висновку, що діагностика фінансового стану є системною аналітичною процедурою, що дозволяє виявити недоліки та проблемні місця у діяльності підприємства, відтак – сформулювати ключові та найбільш термінові заходи щодо їх подолання. Значення діагностики фінансового стану важко переоцінити, адже саме вона формує інформаційно-аналітичне забезпечення для розробки, обґрунтування та прийняття господарських рішень.